

Frågor och svar till konsumenter om mer hållbar textilkonsumtion

Detta är ett dokument producerat och utgivet av projektet Textilsmart – ett regeringsuppdrag som utförs i samarbete mellan Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Syftet med det här dokumentet är att kortfattat förmedla information och svar på de frågor som många konsumenter ställer. Dokumentet innehåller även en del länkade ord för den som önskar mer djupgående information eller ytterligare förklaringar.

Vi uppmuntrar vidareförmedlare så som kommuner och regioner, NGOs och bransch att förmedla dokumentet i sin helhet eller dess innehåll vidare till konsumenter. Dokumentet kan även användas av vidareförmedlare som en trovärdig och opartisk källa till information i dialog med konsumenter. Dokumentet och dess innehåll kan komma att uppdateras.

Textilsmart finns på Instagram @Textilsmart samt via www.hallakonsument.se/textilsmart för mer djupgående information.

Textilsmart, december 2020

Innehåll

Varför är dagens textilkonsumtion inte hållbar?	4
Hur påverkas miljön och människor?	4
Hur ser den svenska textilkonsumtionen ut?	5
Spelar det någon roll hur mycket och vad jag som konsument köper?	5
Vad händer med kläder vi inte längre vill ha?	5
Hur kan textilkonsumtionen bli mer hållbar?	5
Hur kan jag göra min garderob mer miljö- och textilsmart?	6
Förläng livslängden – vårda och använd det som redan finns!	6
Köpa mindre?	6
Kvalitet?	6
Köpa miljömärkt eller second hand?	7
Vilket material är bäst?	7
Finns det farliga kemikalier i kläder och annan textil, inklusive barnkläder?	7
Antibakteriella kemikalier?	7
E-handel och köp utanför EU?	7
Mikroplaster?	8
Tvätta rätt?	8
Vädra?	8
Göra sig av med kläder?	8
Miljömärkning och miljöpåståenden	9
Svanen, Bra Miljöval, EU Ecolabel och GOTS?	9
Andra miljömärkningar och miljöpåståenden?	9
Dyrare med kläder som är miljövänliga/miljömärkta?	9
Reklamationer	9
Skillnad för miljön att reklamera ett plagg?	9
Bakgrund	9

Varför är dagens textilproduktion och konsumtion inte hållbar?

Textil och modeindustrin är en resursintensiv och förorenande bransch. Stora mängder råvaror, energi, vatten och kemikalier används för att producera textil. Dessa resurser syns oftast inte i den slutgiltiga produkten som når konsumenten, men de medför alla en miljö- och klimatpåverkan på vår planet.

Den största klimatpåverkan från svensk klädkonsumtion, över 80 procent, sker i produktionsledet.

Miljöpåverkan sker vid produktionen av fibrer, vid tillverkning och behandling av material och produkt, vid transport och försäljning, liksom i användningsledet vid inköp, tvätt, skötsel och slutligen i avfallshandlingen.

Att producera ett kilo ny textil ger upphov till:

- Växthusgasutsläpp på mellan 10–40 kilo koldioxid-ekvivalenter beroende på energislag och material.
- Vattenåtgång på mellan 5 000–30 000 liter beroende på fiber och produktionsmetod. Det här är problematiskt eftersom textiltillverkningen till stor del sker i länder där det redan råder vattenbrist.
- Kemikalieåtgången kan variera mellan 1–6,9 kilo kemikalier per kilo producerad textil. Kemikalier används i alla led av textiltillverkningen: vid odling, färgning och beredning av textilier och orsakar utsläpp till luft och vatten. I vissa fall kan farliga kemikalier finnas kvar i slutprodukten – som når konsumenten.

Användningsfasen är näst efter produktionen den fas i livsrytten som påverkar miljön mest. Den negativa påverkan sker då främst vid inköp. Detta beror på att man ofta tar bilen till butiken för att handla kläder. Att transportera ett enda plagg i en bil betyder att den procentuella påverkan från plagget blir stor. Miljöpåverkan sker också vid tvätt och torkning, som är både energi- och vattenkrävande samt kräver kemikalier i form av tvättmedel. Tvätt och tork leder dessutom till utsläpp av textilt fibrer, mikroplaster och ämnen som textilierna är behandlade med via avloppsvattnet.

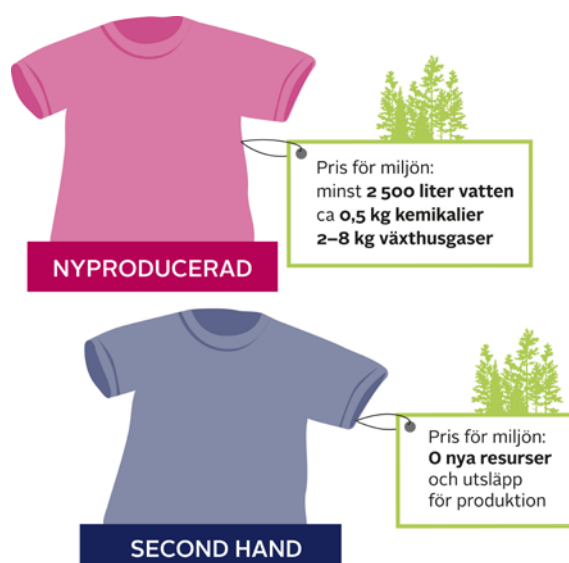
Hur påverkas miljön och människor av utsläppen?

Textilindustrin ger upphov till flera olika typer av utsläpp. Stora delar av den textila värdekedjan sker i fabriker som drivs av fossila bränslen, vilket ger utsläpp av koldioxid vid förbränning som i sin tur orsakar klimatpåverkan.

Kemikalier som felaktigt släpps ut i vatten eller luft kan få allvarliga konsekvenser. Kemikalier kan förorena dricksvatten och orsaka förgiftning hos både människor, djur och växter.

Exponering av farliga kemikalier kan vara direkt eller indirekt inom textil- och modeindustrin. Exempel på direkt exponering är när arbetare i fabriken andas in lösningsmedel eller när avloppsvatten som innehåller kemikalier släpps ut i en flod. Indirekt exponering kan till exempel vara utsläpp av mikroplaster från textilt fibrer under tvätt, som tar kemikalier med sig.

En ytterligare parameter är vattenförbrukning. Odling av till exempel bomull kräver stora mängder sötvatten. Den stora vattenförbrukningen är särskilt allvarlig då produktionen ofta sker i torra områden med brist på färskvatten sedan tidigare. Forskning från Mistra Future Fashion har visat att 87 procent av all vattenförbrukningen från svensk klädkonsumtion sker under just framställning av bomullsfibern.

Hur ser den svenska textilkonsumtionen ut?

Sedan millennieskiftet och fram till 2019 så har konsumtionen av textil ökat med 30 procent per person i Sverige. I snitt köpte vi 13,7 kilo textilier år 2019 varav 10 kilo var kläder.

Vi köper allt mer, men slänger också mycket kläder och textil i hushålls-avfallet. Varje år hamnar drygt 7,5 kilo textilier per person i soppåsen. Samtidigt visar en undersökning från 2016 att 60 procent av de textilierna som återfanns i hushållssoporna skulle kunna användas i befintligt skick.

För att skapa en mer hållbar mode- och textilindustri krävs det att vi faktiskt använder det som redan är producerat. Användningsfasen borde vara den längsta fasen i plaggets totala livscykel, men så är oftast inte fallet idag.

Spelar det nån roll hur mycket och vad jag som konsument köper?

Ja, som konsument kan du göra skillnad. Genom att konsumera mer medvetet och förlänga livslängden på kläder och andra textilier som redan producerats kan du bidra till en positiv förändring. Tänk efter före och fråga dig själv vilket användningsområde produkten har för dig. Genom att fördubbla livslängden på ett plagg du redan har, förutsatt att den fördubblade livslängden ersätter ett nyinköp, kan den totala klimatpåverkan av plagget halveras.

Varje plagg eller annan textil produkt som producerats kräver stora mängder resurser. Genom att köpa second hand uppstår inga nya produktionsutsläpp.

GE DINA KLÄDER ETT LÄNGRE LIV

Vad händer med kläder vi inte längre vill ha?

Konsumenter gör sig av med textilier för att de är utslitna, urvuxna, trasiga, omoderna eller för att de helt enkelt har tröttnat på dem och/eller att garderoben är full. Hur konsumenter gör sig av med textilier beror på vanor, kunskap, ekonomi och insamlingsmöjligheter.

Det finns flertalet ideella organisationer, företag och återvinningsstationer som tar emot textilier, men i dagsläget finns det inget nationellt insamlingssystem för textilier. Det betyder att insamlingsmöjligheterna kan se olika ut beroende på vilken del av landet man bor i. Konsumenten uppmanas att ta kontakt med sin kommun för att få mer information om vad som gäller på just den platsen där man bor.

Det är beslutat att alla EU-medlemsländer ska samla in textilavfall separat från annat avfall senast 2025. I Sverige pågår en utredning om hur ett producentansvar skulle kunna utformas, vilket innebär att producenterna får ansvaret för att samla in och hantera textil.

Eftersom insamlingen inte är nationell idag är det svårt att veta exakt hur mycket textil som samlas in i Sverige och vad som händer med materialet. År 2016 samlade välgörenhetsorganisationer in ca 38 300 ton textilier. Samma undersökning visade även att ca 72 procent av de insamlade textilierna, 27 700 ton, exporterades.

Läs mer

[Svenska textilflöden – textilflöden från välgörenhet och utvalda verksamheter; SMED Rapport Nr 2, 2018.](#)

Hur kan textilkonsumtionen bli mer hållbar?

Textilier och kläder måste ses som värdefulla resurser som ska användas under lång tid!

För att uppnå ett mer hållbart textilsystem måste det ske en förändring hos både konsumenter och företagen. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något.

Vi behöver nya konsumtionsvanor och mer hållbara affärsmodeller. Det betyder att företagen behöver erbjuda fler lagnings- och delningstjänster, att det finns möjligheter att hyra kläder och att till exempel försäljningen av second-hand ökar. Det mest hållbara plagget är det plagget som används.

Hur kan jag göra min garderob mer miljö- och textilsmart?

FÖRLÄNG LIVSLÄNGDEN – VÅRDA OCH ANVÄND DET SOM REDAN FINNS!

Ur miljö- och klimatsynpunkt är det alltid bäst att fokusera på lång aktiv livslängd, dvs. att vårda och använda det som redan finns så länge som möjligt. Först när textilen är uttjänt och inte längre går att använda bör produkten lämnas till textilinsamling för att säkerställa att resurserna tas omhand.

Det finns många olika sätt att förlänga livslängden på en textil produkt: välj produkter med hög kvalitet som du vill använda många gånger, håll plagget rent på ett så skonsamt sätt som möjligt (vädra, tvätta bort enstaka fläckar för hand och följ tvättråden), lappa med tilltalande applikationer och laga små hål innan de hinner bli stora, uppdatera plagget genom att sy om det (Redesign), skapa nått nytt av det som redan finns tillgängligt.

För att kläder ska användas så länge som möjligt utan att bara hänga oanvända i garderoben kan man pröva att kombinera ihop plaggen på nya sätt, botanisera i partners/mammas/sonens klädbestånd, anordna en klädbytdag, byta/låna av en vän och komplettera en outfit genom att hyra plagg som inte används lika ofta.

KÖPA MINDRE?

Vi uppmanar till medveten konsumtion, att tänka efter före. Det mest hållbara plagget i garderoben är det plagget som används. Fokus bör därför ligga på att välja textilier av bra kvalitet, att ge textilier ett långt och aktivt liv samt att testa nya sätt att uppdatera garderoben. Exempel på sådana produkter och tjänster kan vara att handla begagnat, hyra, prenumerera, låna, dela eller helt enkelt att laga eller sy om kläder i större utsträckning än idag.

ANVÄNDA KLÄDER UNDER LÅNG TID?

En T-shirt används i genomsnitt 30 gånger. Om samma t-shirt istället används 60 gånger, och inte ersätts av en nyproducerad, kan klimatpåverkan halveras.

Det viktigaste, och lättaste, vi kan göra är att använda de textilier som redan har producerats. Genom att fördubbla användningstiden, t.ex. från 2 år till 4 år, så minskar den totala klimatpåverkan av ett plagg

med nästan 50 procent. Men, det förutsätter att den förlängda livslängden ersätter konsumtionen av ett annat nyproducerat plagg.

Förlängd användning kan betyda att en och samma ägare använder plagget längre, eller att flera användare delar på ägandeskapet genom till exempel klädbibliotek eller klädbytesdagar.

Mer information:

- Över 90 procent av all klimatpåverkan från textilkonsumtionen är i dagsläget kopplat till inköp av nya varor visar en studie som forskningsorganisationen [Swerea IVF tagit fram för Naturvårdsverkets räkning: Rapport: Klimatdata för textilier](#) (pdf 1 MB) om klimatdata för textilier.

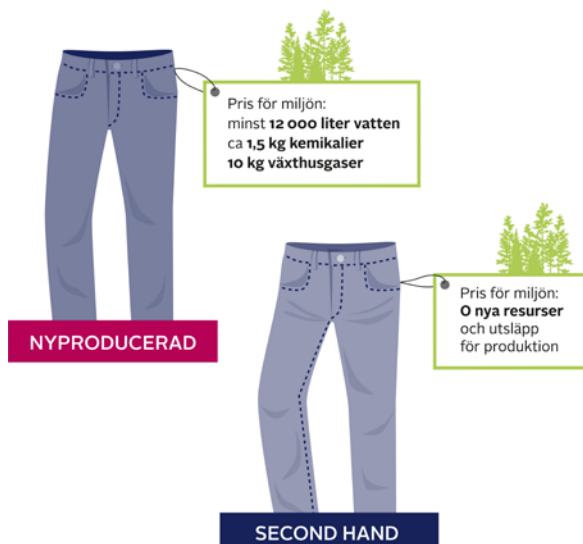
KVALITET?

Bortsett från att kvalitet handlar om hur länge ett plagg bibehåller färg, form och funktion så har kvalitet även med de egna förväntningarna att göra. Olika produkter används i olika syften och kvalitet behöver därför inte vara samma sak för alla produkter. Fundera gärna över om du tror att plaggets kvalitet gör att plagget kan användas många gånger, det vill säga om plagget klarar av en lång livslängd.

Kvalitet kan handla om torrfällning och noppbildning, hur slitstarka sömmarna och materialet är, att produkten inte tappar formen i tvätten och mycket mer.

Andra faktorer som kan påverka plaggets livslängd är hur man tar hand om kläderna. Olika material kräver olika former av tvätt och vård för att behålla sin kvalitet. En silkesklänning och en bomullströja bör varken tvättas, torkas eller strykas på samma sätt. Kläder och textilier bör vårdas som den värdefulla resurs det faktiskt är.

Vidare förutsätter lång livslängd en tidlös design. Plaggen blir då mindre trendkänsliga och riskerar inte att hamna längst bak i garderoben för att de är omoderna.

KÖPA MILJÖMÄRKT ELLER SECOND HAND?

Second hand och begagnat är att föredra eftersom den största textila miljöbelastningen hör ihop med produktionen. 80 procent av den totala påverkan av en textil produkts hela livscykel sker i produktionsledet. Lång aktiv livslängd där produkten används och återanvänds ger stor miljövinst.

Ur hälsosynpunkt är det också bra att välja second hand och begagnat eftersom produkterna ofta är tvättade flera gånger, vilket innebär att överskott av kemiska ämnen redan har tvättats ur. En del oönskade kemikalier kan dock fortfarande finnas kvar, även om halterna ofta är lägre.

Att förlänga livslängden för produkter som redan är tillverkade är det bästa ur miljö och klimatsynpunkt. Vid köp av nyproducerade produkter är det bra att välja de som är miljömärkta. Vad miljömärkning är se avsnitt 4.

VILKET MATERIAL ÄR BÄST?

All produktion av textila material har en negativ miljö- och klimatpåverkan, oavsett om det är naturmaterial eller syntetiska material som produceras. Olika material påverkar på olika sätt och man kan inte ge några generella riktlinjer kring materialval. Ur miljösynpunkt är det istället bättre att fokusera på lång aktiv livslängd, det vill säga att vårda materialet och använda de produkter som redan finns.

Samma typ av fiber kan också tillverkas på olika sätt. Viss typ av viskos som är producerad i ett stängt kemiskt kretslopp med förnybar energi kan vara bland de bästa alternativen medan konventionellt producerad viskos med bristfällig avloppsrening och kolkraft kan vara bland de värsta.

Mer info om material och fibrer från Mistra Future Fashion:

- [possible sustainable fibers on the market and their technical properties the fiber bible part 1](#)
- [environmental impact of textile fibers – what we know and what we don't know the fiber bible part 2](#)

FINNS DET FARLIGA KEMIKALIER I KLÄDER OCH ANNAN TEXTIL, INKLUSIVE BARNKLÄDER?

Kemikalier används vid produktionen av textil och förekommer därför i alla kläder. Ett bra exempel är färgämnen. Flera av kemikalierna med de farligaste egenskaperna är förbjudna genom EU-lagstiftning. Det finns inga särskilda regler för barnkläder även om det för vissa kemikalier finns hårdare regler när det gäller leksaker eller barnvårdsprodukter.

[Mer info om kemikalier i textil.](#)

ANTIBAKTERIELLA KEMIKALIER?

Biocidbehandlade/ antibakteriella kläder kan vara märkta med exempelvis "behandlat mot dålig lukt", "for lasting freshness", "anti-odour", "hygienic protection" och "antimicrobial". De antibakteriella ämnena kan exempelvis finnas i träningskläder. Dessa ämnen försvinner vanligtvis ut i sköljvattnet redan under de första tvättarna. De hamnar då istället i miljön där de bland annat misstänks kunna bidra till utveckling av antibiotikaresistens hos bakterier. Vi bör undvika varor som är behandlade med antibakteriella ämnen och kanske ska man ta sig en funderare över om anti-lukt-funktion verkligen är nödvändigt.

[Mer om antibakteriellt behandlade varor.](#)

E-HANDEL OCH KÖP UTANFÖR EU?

När man köper något i Sverige eller från ett annat land inom EU har säljaren ansvar för att varan är säker ur hälso- och miljösynpunkt samt att den uppfyller lagstiftningen. Det ansvaret gäller oavsett om köpet sker i butik eller över nätet från ett företag som rent fysiskt är placerat inom EU.

Däremot när det gäller varor som köps från länder utanför EU, via nätet eller på utlandssemestern, finns det en risk att varorna inte uppfyller de regler som gäller inom EU. När konsumenter beställer varor på nätet direkt från leverantörer utanför EU ökar alltså risken för att de får hem förbjudna ämnen.

[Mer om att handla säkert på nätet.](#)

MIKROPLASTER?

Många av de textilier som används idag är tillverkade av syntetfiber som är en form av plast. Syntetmaterial, till exempel polyester, polyamid, elastan och akryl släpper ifrån sig fiberpartiklar vid slitage och nötning vilket sker vid användning, tvätt och torkning. Detta gäller även för andra typer av textila material, men de material som är gjorda av plast bryts inte ner när de hamnar i naturen.

Nya textilier och kläder släpper mer mikroplast under de första tvättningarna. Det kan bero på att det finns lösa partiklar på kläderna från början, men ofta är det från sömmarna som fiberresterna släpper. Vid tvätt kan små mikroplastfibrer och partiklar lossna för att sen följa med avloppsvattnet.

Att fokusera på att undvika syntetmaterial är inte lösningen till den övergripande miljöproblematiken kopplad till textil. Följ istället tvättanvisningarna på plagget, använd tvättpåse med insydda sidosömmar och tät struktur/mesh vilket minskar risken för att små partiklar följer med avloppsvattnet. Tvättpåse minskar också slitage och nötning på textilen. Slutligen så kan filterlösningar i och på tvättmaskiner bidra till minskad spridning av mikroplaster

[Lär dig mer om mikroplaster och dess påverkan på miljön här.](#)

TVÄTTA RÄTT?

Följ rekommendationer och tvättanvisningar på textilen och tvättmedelsförpackningen. Tänk på att olika material kräver olika typer av tvättprogram och temperaturer. För att dina kläder och textilier ska hålla länge är det bra att vara noggrann.

Tvättmedel är utvecklade för att tvätta rent vid angivna temperaturer. Ur miljösynpunkt är det alltid bra att välja miljömärkta tvättmedel.

VÄDRA?

Självklart ska man tvätta smutsiga eller illaluktande kläder, men många gånger räcker det med att vädra. När det gäller kläder av ull är det faktiskt ofta bättre att vädra än att tvätta eftersom ullen innehåller naturligt fett (lanolin) som är självrengörande och håller smutsen borta. Vädra gärna i fuktigt väder, så blir plagget som nytt.

Genom att vädra istället för tvätt och tork i maskin sparar du på energiåtgång och undviker slitage på dina textilier.

GÖRA SIG AV MED KLÄDER?

Som konsument gör du en stor insats för miljön om du låter någon annan använda dina hela och rena kläder och hemtextilier när du inte längre vill använda dem själv. Du kan till exempel ge bort, sälja, byta eller lämna för återanvändning till en frivilligorganisation eller annan insamlare.

Det finns flertalet ideella organisationer, företag och återvinningsstationer som tar emot textilier, men i dagsläget finns det inget nationellt insamlingsssystem för textilier. Det betyder att insamlingsmöjligheterna kan se olika ut beroende på vilken del av landet man bor i. Konsumenten uppmanas att ta kontakt med sin kommun för att få mer information om vad som gäller på just den platsen där man bor. Sök på "avfall och återvinning" på kommunens hemsida.

Om det finns få möjligheter att lämna kläder och textilier där du bor kan du kontakta frivilligorganisationer som samlar in textilier till exempel Röda korset, Myrorna eller Stadsmissionen.

Det är bestämt att alla EU-medlemsländer kommer att få separat insamling av textilier senast 2025. En utredning pågår i Sverige och kommer presenteras i slutet av 2020.

Miljömärkning och miljöpåståenden

Märkningsguiden ger info om några vanliga märkningar som du som konsument möter när du handlar. Konsumentverket ansvarar för att granska företagens marknadsföring så att den inte är vilseledande. Om du ser en märkning som du tycker verka vilseledande kan du anmäla den till Konsumentverket.

[Länk till anmälan:](#)

SVANEN, BRA MILJÖVAL, EU ECOLABEL OCH GOTS?

Textilsmartkampanjen lyfter 4 miljömärkningar som arbetar med kravställningar utifrån ett **livscykel-perspektiv**. Dvs. de ställer krav från råvaruframställning, produktion till användning och avfallshantering. Med tanke på **trovärdighet och tillförlitlighet** är det viktigt att det finns information om vem som står bakom märkningen. Miljökraven är framtagna av en oberoende organisation och de redovisar **transparent** hur de arbetar. Det ska vara lätt att förstå vilka krav som ska uppnås och att kraven är lika för alla. Slutligen så ska kriterierna också medföra att produkten är **miljömässigt fördelaktigare** än andra liknande produkter.

ANDRA MILJÖMÄRKNINGAR OCH MILJÖPÅSTÅENDEN?

Vi kan inte uttala oss om enskilda företags miljöpåståenden eller märkningar. Om du hittar andra märkningar med miljöpåståenden i din butik: läs på företagets hemsida och/eller fråga butikspersonalen vad märkningen står för.

DYRARE MED KLÄDER SOM ÄR MILJÖVÄNLIGA/MILJÖMÄRKTA?

Man kan inte rent generellt säga att miljömärkta kläder är dyrare. Det beror ju på vad man jämför med och priset för nyproducerade textilier inkluderar ofta inte priset för miljön. Ur miljösynpunkt är det absolut bäst att fokusera på lång aktiv livslängd, dvs. att vårda och använda det som redan finns. Vill du bidra till miljön och mer hållbarhet bör du leta efter produkter med hög kvalitet som gör att kläderna håller länge, låta barnen arva av varandra, köpa second hand, byta med andra, hyra eller låna på klädbibliotek och vårda de kläder du har.

Reklamationer

SKILLNAD FÖR MILJÖN ATT REKLAMERA ETT PLAGG?

Om det är fel på en produkt gör du miljön en tjänst genom att reklamera. Företagen får då chansen att rätta till felet och får dessutom en skjuts i rätt riktning när det gäller att tillverka bättre plagg som håller länge. Om företaget reparerar plagget istället för att producera nytt förlänger du livslängden och bidrar inte till nya utsläpp.

[Mer om reklamation på Hallå konsumenters webbplats.](#)

Bakgrund

2018 gav regeringen Naturvårdsverket i [uppdrag att informera konsumenter om hållbar konsumtion av textilier](#) i samarbete med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen. Kunskapen hos konsumenter ska öka för en mer hållbar konsumtion av textilier genom till exempel ökad återanvändning och återvinning.

Utöver kampanjen Textilsmart så arbetar Naturvårdsverket även med att bidra till utvecklingen av mer [hållbara affärsmodeller](#) i textil- och modebranschen. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen driver sedan tre år tillbaka också [Dialog för en hållbar textil värdekedja](#) med fokus på miljö och kemikalier.